

Stockholm 2024-08-18

Publicistklubben ber härmed att få lämna synpunkter på *Ansvar och oberoende -public service i oroliga tider, (SOU 2024:34)*

Robert Aschberg
ordförande

Vår referens:
Nils Funcke
nils.funcke@gmail.com
072 - 563 38 64

Till

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.md@regeringskansliet.se
Diarienummer Ku2024/00602

Yttrande över Ansvar och oberoende -public service i oroliga tider, SOU 2024:34

Inledningsvis

PK har sedan 1874 verkat för en vid tryck- och yttrandefrihet, bland annat genom att initiera och införa publicitetsreglerna och det medieetiska systemet med Allmänhetens Medieombudsman (MO) och Mediernas etiknämnd (MEN).

Publicistklubben har en bred förankring bland aktiva och tidigare anställda inom tryckta medier, radio och tv såväl inom kommersiella som offentligt finansierade medier. Utgångspunkten för vårt yttrande är att yttrandefriheten ska vara vid och att statsmakterna ska utforma lagstiftningen och mediepolitiken så att samtliga medieformer ges goda förutsättningar.

Ärendets beredning

Den parlamentariskt sammansatt kommitté hade bland annat i uppdrag att föreslå en ändamålsenlig reglering av verksamheten, analysera PS-bolagens påverkan på kommersiella medier, definiera företagets roll i kriser och krig samt uppskatta medelsbehovet fram till 2033.

Intresset för utredningen var synnerligen stort inte minst mot bakgrund av de senaste årens skarpa ordväxlingar mellan främst Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna. Inspelen till kommittén under dess arbete var många inte minst från PS-företagen själva men även från dagspressens branschorganisation, Tidningsutgivarna.

Public servicelag och sändningstillstånden

De tre bolagen regleras och styrs idag av bestämmelser i grundlag: yttrandefrihetsgrundlagen, vanlig lag: radio- och TV-lagen samt en särskild finansieringslag, samt genom av regeringen beslutade sändningstillstånd och medelsvillkor.

Kommittén föreslår i enlighet med direktiven att bestämmelserna som reglerar public service-uppdraget och finansieringen av verksamheten ska samlas i en särskild lag. Det gäller bland annat kravet att verksamheten som "helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet" som idag finns i radio och tv-lagen. Kraven på opartiskhet och saklighet som finns i dagens sändningstillstånd vill utredningen införa i den nya lagen. Villkoren i lagar och övrig reglering ska omfatta alla publiceringar som företagen gör även i form av text på egna webbsidor och företagets konton på sociala medier.

De villkor som får ställas i sändningstillstånden framgår av den föreslagna lagens 2 kap. Det gäller bland annat kravet på införandet av rättelser och genmälen och att enskildas privatliv ska respekteras. Det gäller även att företagen ska beakta radion och tv:ns "särskilda genomslagskraft". Innan ett villkor införs i sändningstillståndet ska det berörda företaget ges tillfälle att yttra sig och tillståndet "får inte innehålla andra programrelaterade villkor än sådana

som public service-företaget har godtagit". Den särskilda lydningbestämmelsen i gällande sändningstillstånd, att SR och SVT vid förhöjd beredskap ska lyda direkt under regeringen, anses inte gälla innehållet i sändningarna och kan därför införas även om programföretagen motsätter sig det.

Granskningsnämnden för radio och tv föreslås även i fortsättningen pröva anmälningar från enskilda om brott mot reglerna i sändningsvillkoren och årligen utvärdera verksamheterna.

Genom att föra in kraven på "saklighet" och "opartiskhet" i lag fräntas företagen sin "vetorätten" i dessa fall.

Detta beskär enligt vår uppfattning företagens handlingsutrymme. Även om avsikten inte är att förändra något i sak bör förslaget i denna del avvisas. Kommitténs argument att kraven utgör en "grundläggande förutsättning för uppdraget" och bör upptas i lag är ett uttryck för att staten vill behålla och stärka sitt grepp över företagen.

Granskningsnämndens prövning av enskilda publiceringar och årliga utvärdering föreslår kommittén ska kompletteras genom att regeringen bör initiera särskilda forskningsprojekt, till exempel vad gäller saklighet och företagens effektivitet.

Public service och kommersiella medier

Utgångspunkten för utredningen har varit att värna public servicebolagens oberoende. Det är med den motiveringen som kommittén avvisar tydliga begränsningar för public serviceföretagens publiceringar av text och bild på sina internetplattformar. Tidningsutgivarna (TU) har framfört konkreta krav på en reglering som begränsar publiceringar som undergräver dagspressens möjligheter att bygga starka företag. Framför allt har TU reagerat på SVT:s "textbaserade innehåll i nyhetsverksamheten" som snedvrider konkurrensen på marknaden och riskera att "tränga undan kommersiella tidningar". Lokala nyheter som dagspressen låser in på sina webbplatser publiceras många gånger på PS-bolagens öppna webbsidor.

Kommittén markerar att företagen ska vara "återhållsamma" med textpubliceringar. En minoritet i kommittén vill inte se några begränsningar ens för publiceringar på sociala medieplattformar som inte tillhör företagen. Det skulle minska deras "flexibilitet".

Trots att frågan har stor betydelse för såväl dagspressen som PS-bolagen avstår Publicistklubben från att ha synpunkter på denna punkt. Konkurrensfrågor mellan olika medier och ägarförhållanden faller utanför den plattform som utgör grunden för vår verksamhet, att värna yttrandefriheten. Däremot har vi inget att invända emot att frågan blir föremål för extern utredning.

Public service och medelstildelningen

Nivån på anslaget för tillståndsperioden 2026 - 2033 har delat kommittén i två delar. Representanterna för Tidöpartierna och utredningens ordförande, Göran Hägglund, föreslår en viss höjning sett över hela tillståndsperioden jämfört med idag. Reservanterna framhåller att den föreslagna höjningen på i snitt 1,5 % inte står i proportion till kraven på kvalitet och bredd samt beredskapskravet som följer med att företagen utgör en del av totalförsvaret. Centerpartiet, socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet vill se en höjning med i snitt 2,5 %.

Frågan är hur meningsfullt det är att fastställa anslagets storlek åtta år framåt i tiden. Kommittén själv är tveksam och socialdemokraterna har uttryckt att de inte anser sig bundna av den nivå kommittén föreslår. Majoriteten å sin sida utesluter inte att det kan bli aktuellt att tillskjuta extra medel om det uppstår "extra ordinära kostnader".

Publicistklubben förstår tanken med att ge företagen långsiktiga villkor. Men frågan är vad de är värda? Alternativet att istället för extra anslag och ovisshet bör frågan utredas om det inte finns en poäng med kortare sändningstillstånd, kanske tre eller kanske som idag fem år?

Public service och totalförsvaret

Kommittén delar regeringens och försvarsberedningens bedömningar att det säkerhetspolitiska läget i Europa är allvarligt. Samtidigt framhåller kommittén betydelsen av fria medier i händelse av allvarliga kriser och krig. De utgör "ett fundament i demokratiska samhällen" med uppdrag att informera, vara en arena för debatt och kritisk granskare av myndigheter och beslutfattare samtidigt som företagen anses utgöra en viktig kanal för myndigheterna att snabbt nå ut med information, motarbeta desinformation och i händelse av förhöjd beredskap "lyda direkt under regeringen".

Två oförenliga uppdrag och roller som inte kommer att skapa tilltro till verksamheterna hos allmänheten. Frågan är hur företagens självständighet kommer att kunna upprätthållas i händelse av höjd beredskap? Den föreslagna public service-lagen öppnar för att denna ordning även ska kunna gälla under den kommande tillståndspanoroden. Enligt kommittén bör lydndsbestämmelsen finnas kvar i de nya sändningstillstånden. Bestämmelsen utgör inte "någon inskränkning av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser" vilket rymmer ytterligare en motsägelse i kommitténs förslag.

Publicistklubbens slutsatser

- Avskaffa "lydnadsbestämmelsen". Det bör ske genom en uttrycklig bestämmelse i den kommande PS-lagens 2 kap. 1 §, sista stycket.
- Behåll möjligheten för PS företagens fulla "vetorätt" mot skrivningar i sändningstillstånden som berör innehållet.
- Överväg att inte förlänga sändningstillstånden.

Robert Aschberg
ordförande

/Nils Funcke
föredragande